Halmstad Högskola
C-uppsats 10p
HT - 06
Arbetsvetenskapligaprogrammet
Handledare: Ove Svensson
Författare: Ove Svensson

En studie av fotbollsdomarens motivation i ledarskap och hans personliga utveckling.

A study of footballs referees motivations of leadership and his personal development.

Abstract

Svensson, O. (2007), *En studie av fotbollsdomarens motivation i ledarskap och hans personliga utveckling.* Arbetsvetenskapliga programmet. Högskolan i Halmstad.

Abstrakt

Ur ett sociologiskt perspektiv framstår fotbollsdomarens roll som en konsekvens av samhällsutvecklingen. Fotbollen hör till den typ av riskabla aktiviteter som Goffman, enligt Svensson (2005), i artikeln – Where the action is, menar försvinner när alltmer av risktagande kringgärdas av förbud. Fotbollen erbjuder en miljö präglad av spänning och utlevelse i det trygga välfärdssamhället, där domaren varje match ges tillfälle att demonstrera sina kunskaper och sin förmåga att kontrollera skeendet. Av intervjuerna framgår att fotbollsdomare söker sig till fotbollen just för att uppleva spänning, upprätthålla traditionella ideal, samt att motverka fusk och våld. Detta ger dem tillfälle att kunna leva ut känslor och aggressioner, samtidigt som de måste kunna visa att de kan bemästra stressfulla och känsloladdade situationer, ibland med inslag av våldsamt och aggressivt beteende. Det var bland intervjupersonerna vanligt att de upplevt denna spänning tidigare som aktiva spelare, men sedan valt att bli fotbollsdomare när karriären som spelare eller tränare avslutats. Liknande resultat har påvisats av bland andra Norlander med flera (2001).

Även om tidigare forskning (Andersson, 1983) visat att två tredjedelar av domarna hade haft för avsikt att sluta var domarna i min undersökning inställda på att fortsätta döma orsaken var att de älskar fotboll. Av intervjuerna framgår att fotbollsdomarna upplevde kontakten med människorna och miljön inom fotbollen som något positivt, samt att man kunde göra karriär och förbättra sig när det gällde att döma fotboll, ur den negativa sidan var våldet, massmedias och funktionärers sätt mot domarna.

Sökord: Fotboll, domare, fotbollsvåld

Innehållsförteckning:

Abstrakt 2

1. Inledning 4
1.1 Fotbollsdomare – tidigare forskning 5
1.2 Syfte 12

2. Sociologiska teorier och begrepp 13
2.1 Erving Goffman 13
2.2 George Herbert Mead 15

3. Metod 19
3.1 Kvalitativ metod för- och nackdelar och svagheter i metoden. ... 19
3.2 Urval av intervjupersoner 21
3.3 För och nackdelar med förkunskaper i studien 22
3.4 Etik 23

4. Resultat 25
4.1 Intervjupersonernas beskrivning av domaryrket 25
4.2 Tidningsartiklarnas beskrivning 30

5. Diskussion och analys 32
5.1 Kraven på en fotbollsdomare 32
5.2 Motivationen för egen personlig utveckling 33
5.3 Fotbollens kamratskap och sociala värde 34
5.4 Fotbollsdömandets problematiska sidor 35
5.5 Sammanfattning 38

6. Reflektioner 41

7. Referenser 42

8. Bilagor 44

1. Inledning

I denna undersökning kommer jag att rikta uppmärksamheten mot fotbollsdomaren och hans roll på och utanför fotbollsplanen. För att skapa en sociologisk förståelse av fotbollsdomarens situation och hur rollen som fotbollsdomare konstrueras, har jag valt att intervjua ett antal fotbollsdomare, läst tidningsartiklar och granskat tidigare forskning. Den forskning jag hänvisar till har i huvudsak hämtats från det flervetenskapliga området idrottsvetenskap. Oddner (2005) betonar att idrottsvetenskapen är ett relativt nytt tvärvetenskapligt kunskapsområde[1], där idrotten som fenomen utforskas med utgångspunkt i en eller flera discipliner. De begrepp jag hänvisar till är dock förankrad inom sociologisk teoribildning och till sociologer som Erwing Goffman och Georg Herbert Mead, .

Min egen förförståelse av fotbollsdomarens situation färgas av att jag själv är fotbollsdomare. Elitfotbollsdomare har utvecklats som ett yrke bland annat i Italien. Att vara heltidsdomare inom en sådan sport innebär att man har en anledning att träna och hålla sig i form. Fotbollsdomare måste uppträda på ett sätt som gör att de uppfattas som opartiska. Det förekommer stundtals misstankar om mutor och uppgjorda matcher. Åtskilliga situationer ställer krav på domare att så långt det är möjligt se till att matchen avgörs på planen och inte någon annanstans. Domaren bidrar tillsammans med andra aktörer kring fotbollen till att matcherna och spelet blir underhållande för publiken. Domarens roll och agerande kan ibland bli lika uppmärksammade som spelarnas.

[1] Oddner, F. ”Om fotboll och kommunikation.” (*2005) nr 3 årgång 14. Svensk idrottsforskning,*

1.1 Fotbollsdomare – tidigare forskning

Jag har tagit del av tidigare forskning som kan ge en bild av fotbollsdomarens situation, bland annat en studie som gjordes 2002 av Peter Larsson och Peter Nilsson[2], och artiklar på från Svensk idrottsforskning. Larsson och Nilsson baserar sin undersökning på ett urval om sju fotbollsdomare, som skall ha dömt i division fyra och högre divisioner i Halland. De kom fram till i sitt arbete att det var påverkan från andra som gjorde att de började döma fotboll, bland annat föräldrar och ledare i föreningen. Samtidigt fanns även en personlig del i att de började döma, nämligen deras egna begränsningar i karriären som fotbollsspelare, att engagera sig som fotbollsdomare var ett sätt att behålla kontakten med fotbollen Att det var roligt och att sätta upp personliga mål inom dömningen var även detta en motivationsfaktor för dessa domare, målet var bland annat att avancera i seriesystemet. Det fanns även andra mål. Konditionen blev bättre, att bredda sin sociala omkrets. För många låg det en utmaning i rollen som fotbollsdomare, även detta ansågs av många som viktigt. Att de hade tänkt sluta hade förekommit hos vissa av intervjupersonerna och orsaken var i de flesta fallen att de hade haft en ”jobbig” match och vid eventuell klassificering av fotbollsdomaren till högre serie skulle fotbollen kanske komma att ta mer tid.

Spelförståelse var enligt författarna en av de viktigaste ingredienserna för att kunna bli en fotbollsdomare, samt att det underlättade om man själv varit aktiv som fotbollspelare.
Att fotbollsdomaren även skulle ha bra regelkunskap och vara vältränad underlättar även som fotbollsdomare enligt författarna.

Författarna tar upp en viktig del i sitt arbete och det är att vara konsekvent under en hel match och redovisningen visar att det tycker även fotbollsdomarna är en viktig del i sitt utförande av domarrollen. Intervjupersonerna anser även att de är en del i utvecklingen av fotbollen, med tanke på regelefterlevnaden och hur de utför sitt arbete på fotbollsplanen.

[2] Larsson, P. Nilsson, P ”Fotbollsdomare – *en kvalitativ studie om deras motivation, personlighet och situation”*. 2002. Halmstad Högskola

Författarna lyfter fram den delen där påverkan av domaren kan spelar roll, utifrån undkomma protester, det omedvetna, massmedian och publikens påverkan av domaren. Även domarens personliga harmoni till matchdag är en viktig del i uppladdningen och det gäller då att ha ett bra hemförhållande och en bra arbetsgivare med stor förståelse för detta.

Andersson (1983) hade två syften med sin studie. Studien skulle behandla den genomsnittliga förbundsdomaren när det gällde bakgrund och sociala förhållanden, samt motivationsfaktorerna som fick domaren att fortsätta. Resultaten påvisar att det är närheten till sporten som tillsammans med kontakten med fotbollen är avgörande för de flesta. Resultaten i Andersson arbete visade att den största orsaken till att man började döma var tidigare kontakt med sporten och det stora intresset för denna. Att de sedan fortsatte att döma vara ett sätt att bevara kontakten, motionsaspekten och prestationsmotiv.

Isberg (1978) har också gjort en studie som var tredelad och ur dessa tre var det *domarens arbetsuppgifter och krav vid utförandet, domarens förutsättningar enligt de kraven, samt att föreslå åtgärder för att underlätta domarens situation.*
Isbergs observation under studien gjordes under matcher och kunde då konstatera svårigheter i samspel mellan huvuddomare och assisterande domare. Att ha en konsekvent linje i sin bedömning, samt även att detta skulle ske under rörelse. Isbergs studie påvisar även att kontakten till sporten är viktig för domarna, detta speglade sig på så vis att de flesta hade varit aktiva fotbollsspelare tidigare.

Malmberg & Sjöberg (1992) valde att belysa domarproblematiken genom att jämföra åsikter och erfarenheter i tre olika nivåer: elit, förbund och distriktsdomare. Studien visar att närheten till fotbollen är viktig för tidigare aktiva fotbollsdomare. Studien påvisar även vikten i spelförståelse, kommunikation, mod att ta beslut och inte vara ”fega”, samt att samtidigt kunna inta en objektiv roll och vara så konsekvent som möjligt i sin bedömning under match.

Sten Eriksson (ref. i Engström 1988) betonar att domare har ingått i en specialgrupp som idrottsfunktionärer, där uppgiften rubriceras som direkt övervakande vid tävling. *"Idrottsledare är den som åtar sig att hjälpa till med någon eller några av de arbetsuppgifter som ska lösas för att idrottsverksamheten ska fungera. Ledare är i första hand ideellt arbetande, men också de anställda där idrottsrörelsen är ansvarig för verksamheten" (Engström, 1988, s63.)*
Även Eriksson (ref. i Engström, 1988) påvisar att idrottsledare har en bakgrund i idrotten och ett intresse för sporten, samt det sociala motivet är en stor faktor.

I boken "*Psychology of officiating"* (Weinberg & Richardson, 1990) skriver författarna att fotbollsdomarens jobb är till för beskådning, såväl för spelare, publik eller ledare. Detta innebär att diskussioner kommer att tas upp om domaren gör fel, däremot om det inte uppstår några fel domslut i bedömningen så märks han inte. Det finns fyra områden enligt författarna som domaren har som sitt ansvars område.

- *Matchen fortgår enligt regler*
- *Att inte dra till sig uppmärksamhet i onödan och ingripa så lite som möjligt*
- *Skapa en bra atmosfär på plan*
- *Att vara ödmjuk mot spelarna*

Vidare skriver författarna att som domare gäller det att inte vara påverkbar, i det syfte att ledare, resultat eller spelar försöker påverka domarens bedömning. Bo Carlsson[3] från Malmö högskola har studerat fotbollsdomaren som rättstillämpare och individen bakom denna rättstillämpare.

Carlsson (2006) tar upp olika händelser som har inträffat inom domarkåren bland annat John Jairo Toro Rendons ingripande i VM matchen mellan Danmark och Sydafrika. Tre Röda och sju gula kort, matchen slutade 1 -1. Detta kan anses vara en tuff och brutal match men i verkligenheten en vänskaplig tillställning, varför då dessa utvisningar och gula kort? Fifa med Sepp Blatter i spetsen hade dagen innan påpekat att ta tag i tröjdragningar, spelet bakifrån och uppehållande av spelet. Rendon gjorde detta och använde regelverket för att tillämpa spelet. Detta blev hans sista match i detta VM.

[3] Carlsson, B. "Hur dömer domarjävlen?" (2006) idrottsforum.org/artiklar Malmö Högskola

Carlsson lyfter även fram Urs Meiers insats mellan England och Portugal, vilket även detta blev hans sista match. Carlsson frågar: Vem vill egentligen bli domare under dessa vanskliga förutsättningar?

Norlander med flera (2001) skriver i en artikel[4] om idrottens förbindelse med dagens samhälle och de betonar lidelse, spänning, identitet, traditionella ideal, fusk och våld. Att sedan idrotten ger tillfälle för att kunna leva ut känslor och aggression, samt att kunna bemästra stressfulla och känsloladdade situationer, samt våldsamt och aggressivt beteende.

Andersson (1983) visade att två tredjedelar av domarna i undersökningen hade haft för avsikt att sluta, svaren kom fram via en enkätundersökning. Motiven var tidsbrist, kritik, och orimliga krav, samtidigt kom det fram via undersökningen att ledare och andra funktionärer skulle enligt respondenterna utbilda sig i mer regelkunskap. En annan forskning (Isberg, 1978) påvisar att skälet till att man som domare fortsatte sin karriär som fotbollsdomare berodde på kontakten med sporten, och intresset för sporten. Ur undersökningen framkom det att de positiva upplevelserna som fotbollsdomare vara kontakten med människor, samt att man förbättrade sig på att döma fotboll, ur den negativa sidan var massmedia och funktionärers sätt mot domare. Detta ligger i linje med Bunker, Williams och Lissner (1993) som påvisar att negativt tänkande leder till sämre självförtroende och prestationsförmåga.

Vid Karlstads universitet har det genomförts en studie (2001) om hot och våld mot fotbollsdomare, syftet var att undersöka hur fotbollsdomare upplever sin situation med hot och våld från spelare, ledare och publik. Samt hur de upplever och påverkas av hot och våld i deras koncentration, prestation och motivation. Det psykiska våldet är i regel verbala påhopp som ifrån domarens kan kännas obehaglig, när det kommer till glåpord och smutskastning. Fysiskt våld är handlingar som görs direkt på fotbollsdomaren och att detta avsiktligt riktade mot domaren.

---

[4] Norlander, T. Folkesson, P. Nyberg, C. *"Hot och våld mot fotbollsdomare."* (2001) nr 1. Årgång 10 Svensk idrottsforskning

Enkätundersökning riktad till 146 domare i Värmlands fotbollsdomarförbund, samtliga var män och medelålder på 37 år, samt ett åldersintervall på 18 – 60. Underökningen visade att det fanns en markant skillnad på våldsindikationerna beroende på om det var herr- eller damfotboll. En intressant detalj i underökningen som visade förberedelsen inför match, 56 % förberedde sig inför match, 28 % ibland 3,7 % sällan och 10 % aldrig.

Undersökningen visade 498 hot, medelvärdet för gruppen var 4,655 hot per domare och för de som utsatts för hot var medelvärdet 13,11 hot per domare.

Jag vill delge några citat som innefattar hot, våld och psykiskt våld mot fotbollsdomaren:
”En spelare som när han blev utvisad hotade med stryk, och sa att jag skulle passa mig för att gå på stan om kvällen”(”Hot och våld mot fotbollsdomare” 2001. s 30)

”En ur publiken kommer fram till mig när jag blåst av matchen och är på väg till omklädningsrummet och hotar med det ena och andra. Obehaglig situation” (”Hot och våld mot fotbollsdomare” s 30)

Att det förekommit fysiskt våld visar de 12 % som uppgett att de utsatts för det.
”Jag visade ut en spelare och då fick jag en käftsmäll av en höger”(”Hot och våld mot fotbollsdomare” 2001. s 30)

”Blev knuffad av en ledare då jag försökte hindra honom att springa in på planen. Ledaren blev avvisad” (”Hot och våld mot fotbollsdomare” 2001. s 30)

Hela 64 % uppger att de även utsatts för psykisktvåld och detta utspelas i regel på fotbollsplanen.

”Spelare säger åt mig att vakna, öppna ögonen eller köpa nya glasögon. Spelarna försöker psyka domaren hela tiden. Man lär sig att hantera det” (”Hot och våld mot fotbollsdomare” 2001. s 31)

”Mest glåpord. ”Han är blind”, ”Du är så djävla dålig”. Ledare ifrågasätter opartiskheten. Publiken hör man mest som assisterande domare. ”Den där är totalt oduglig” (”Hot och våld mot fotbollsdomare” 2001. s 31)

När det gäller hot, fysiska våldshändelser och antalet psyksiska våldshändelser och summerar antalet av dessa, ser man att det är 73 % som någon gång har utsatts för någon av händelserna. Ett intresse utgav och detta var om de yngre domarna hade en större frekvent av incidenterna och indelades i olika grupper. Resultatet visar att genom en statistisk analys att de yngre domarna med lång erfarenhet hade betydelsefullt fler incidenteter, jämfört med äldre domarkolleger med kortare erfarenhet. Situationen såg likadan ut för yngre domare med kort erfarenhet och jämfört med äldre domare med lång erfarenhet. Med utgångspunkt av analysen kan man konstatera att yngre domare oftare utsetts för situationer och att det inte tycks bero på bristande erfarenhet som fotbollsdomare.

Hot och våld kan påverka domarens koncentration, prestation och motivation kan man utläsa resultatet från enkätundersökningen. Rättvisa och prestation är det som ligger högst i resultat och prestationen inte är nämndvärd när publik agerar våldsamt. I diskussionen resonerar författarna utifrån antagandet att; *”Vi antar att det är någon annan form av erfarenhet eller åldersrelaterat uppträdande som gör att äldre domare inte utsätts för hot och våld i samma utsträckning som yngre. En förklaring skulle kunna vara att spelare, ledare och publik uppfattar en äldre domare som mer respektingivande an yngre.”* (”Hot och våld mot fotbollsdomare” 2001.s 32)

Bo Carlsson[5] hävdar att bland förbundsdomarna (dagens regiondomare) är det mycket få som är arbetslösa, däremot som distriktsdomare är det mer vanligt att det förekommer arbetslöshet. I studien framkommer det att intresset för fotbollen och gemenskapen i fotbollsfamiljen är en viktig del i domarrollen. Att de känner av att kunna ge något

[5] Carlsson, B. “Hur dömer domarjävlen?” (2006) idrottsforum.org/artiklar Malmö Högskola

tillbaka efter avslutad karriär inom sporten eller efter utgallringen. Att det skulle finnas en ekonomisk dragning till att döma ses som oväsentligt, i varje fall som en orsak till att börja döma. Det finns, enligt Carlsson (2006) ingen status i att döma, däremot så framkommer det att detta har haft en positiv betydelse i det civila livet. Det gäller ledarskap, beslutfattande och konflikthantering.

Studien påvisar två undersökningar till och det är vad de viktigaste kompetenserna för en fotbollsdomare och domarens självbild. Svaren har en glidning i strukturen, några få upplever sig själv som hårda och formella. Däremot känner de att spelarna har uppfattar dem som hårda och formella, och ännu fler tror att publiken har den uppfattningen om dem. Enkätstudien avslutas med tre påstående om intervjupersonen skulle ta ställning till och ge ett öppet svar på. Påståendena var:
”Den som sig i leken ger, bör leken tåla!
Domaren följer spelreglerna men har ingen känsla för spelet
Om domaren inte ser det kan det vara OK att spela rått och med hjälp av regelbrott

Sammanfattningen ger en splittrad bild mellan betoningen på fotboll som kamp och fotboll som regelstyrd verksamhet. Formellt eller diskretionärt till regler. Fusk som moraliskt fel eller som något oundvikligt.”

I den teoretiska reflektionen lyfter Bo Carlsson fram Dennis Galligan som har ingående analyserat det diskretionära beslutfattandets karaktär i samband med administrativt beslutsfattande, till exempel inom sociala myndigheter eller inom polisen.

Det verkar således som om rollen som fotbollsdomare för de flesta konstrueras ur ett intresse för fotboll, men denna verkar även utvecklas ur ett behov att hålla kroppen i trim och en jakt på spänning och upplevelser på fritiden. Fotbollsdomare kan även drivas av ett karriärtänkande. Fritidsintresset kan efter en professionalisering av domarkåren på elitnivå leda till en karriär och ett yrke. Min ambition är att bidra till en sociologisk förståelse av dessa förhållanden.

1.2 Syfte

Syftet med min uppsats är att bidra till en sociologisk förståelse av fotbollsdomarens situation och beskriva och analysera hur de själva ser på denna. Uppmärksamheten riktas mot hur de själva uppfattar rollen som fotbollsdomare, samt känslan hur de konstruerar detta i ett spänningsfält mellan fritidssysselsättning, fotbolls intresse, familj, yrke och karriärmöjligheter.

2. Sociologiska teorier och begrepp

Jag vill lyfta fram Erving Goffmans (1974) teoretiska diskussion i det dramaturgiska resonemanget[6]. Att valet just hamnade på Goffman baseras just på fotbollsdomarens yrkesroll innan, på och efter fotbollsmatchen. Att hans resonemang passar in i det skeendet när det gäller hur en domare agerar vid en situation på fotbollsplanen, samt att det är ett bra val för hur analysera teamets agerande vid situationer. Att fotbollsdomaren spelar en roll och hur väl Goffmans teorier passar in och är väl lämpade för att analysera framträdandet, i och med att han använder framträdandet i roller och teamets agerande. George Herbert Mead[7] ger också en bild av hur människan utvecklas som social varelse i samspel med omgivningen. Hans beskrivning av hur leken kan utvecklas till spel, och hur vi anpassar oss efter givna regler är också användbar för att beskriva fotbollsdomarens situation. (Berg, 1992)

2.1 Erving Goffman

Goffman presenterar i boken ”Jaget och Maskerna” (1974) en studie i vardaglig dramatik, i boken presenteras och berättar orsaken till mänsklig vardagliga uppträdande. Analysen belyser det vardagliga samspelet och beskriver människans vardagliga framträdande av sig själv. Boken börjar med att beskriva framträdanden, här förklarar författaren den rollpresentation som varje individ gör vid möte av andra individer. Det finns begrepp som är ledord i detta kapitel och det är roll, fasad och expressivitet. Rollen är den mask vi sätter på oss vid ett framträdande, enligt Goffman.

Som person har vi alltid roller som vi spelar upp i olika situationer, exempelvis när vi inte kan var uppriktiga och ärliga mot den person vi konfronteras, eller faktorer som strider mot det som vi framför och visar upp. Att det sedan finns sociala roller för att passa in i olika sammanhang vi befinner oss i. För att kunna utföra sin roll som domare måste vi

[6] Goffman, E, ”Jaget och maskerna”, (1994) Doubleday & Company INC.
[7] Berg, L-E ”Den lekande Människan” (1992) Studentlitteratur, Lund

träda in i rollen som fotbollsdomare. Detta innebär att denne måste ha kunskap kring vad som skall göras, vad som får göras och inte. Som domare tar du av dig dina normala kläder och tar på dig din domarroll, och de attribut som hör till denna som tröja shorts, pipa, klocka och fotboll. När du väl är klädd så går du ut på fotbollsplanen och är fotbollsdomare. Skulle någon träda in i rollen utan att ta på sig domarkläderna, förblir de enbart kunniga personer med stor erfarenhet.

Begreppet fasad är det som Goffman använder för att definiera händelsen och det rum som detta sker i, samt att fasaden bär upp rollen som den utförande spelar upp för sin miljö. Att vid domslut kungöra en dom, exempelvis en utvisning på en spelare som brutalt har sparkat eller på annat våldsamt vis missgynnat sitt lag. Har kanske du som domare har en glädje att visa ut spelaren, men får inte visa detta för omgivningen. När en person agerar, använder Goffman begreppet expressivitet, med andra ord hur personen sänder ut sina signaler och hur en person framställer sig för att nå resultatet som individen är ute efter. Detta kan vara en del utav fasaden, hur signaler som vi medvetet eller omedvetet sänds ut och tolkas av omgivningen, därför är medvetenheten om dem och kontrollen över dem är av yttersta vikt när man spelar sin roll. Om uttrycken skulle strida mot den roll vi framträder med, så får vi konsekvenser med att rollen fallerar. Detta är en viktig del i domarens roll att utåt arbeta med en stilren fasad, fast inåt är pulsen hög och adrenalinet kokar. Om det inte finns kyla hos domaren kommer spelare, ledare och publik ta över situationen, som kan bli förödande för domaren.

En grupp individer som har ett gemensamt intresse i sin rollframställning, är definitionen på team enligt Goffman. För att kunna interagerar i samspel med varandra måste det finnas ett specifikt mål. Goffman introducerade också i samband med teamet begreppet publik som tittar på vad som utspelas på scenen, i de flesta situationer menar Goffman att det finns ett team och en publik.

Definitionen av teamet och dess funktion påvisar Goffman på teamet som inte fungerar och orsaken till att den krackelerar. För att teamet skall fungera trovärdigt måste varje medlem hålla sig till sin roll, för att inte glida in på någons annans roll som strider mot teamets framträdande. Regioner behandlar även Goffman, här är begreppen bakre och främre regioner. Det är de regioner som rollinnehavaren har access till. Att teamet är i

maskopi med varandra förekommer i alla framträdande där deltagarna i teamet försöker dölja brister eller fel i sitt agerande. Teamet måste samordna sitt agerande på olika vis. Detta kan göras före match och den genom gång som skall görs, i pausen och efter match. Detta är viktigt för alla domare som är inblandade i fotbollen för att det handlar inte endast om ett team utan om hela domarorganisationen.

Teorierna som Goffman presenterar hjälper oss att tolka det dramaturgiska spel som människor spelar upp för varandra i vardagslivet. Det handlar om olika spelrum, inom fotbollens rum kan vi se hur det skiljer sig. Som fotbollsdomare har du tillgång till olika rum, före- under- och efter matchen. Goffman diskuterar, enligt Svensson (2005), begreppen Time-on och Time-off och det är här vi kan urskilja domarens olika rum. Som domare har du ett rum när du befinner dig hemma, med de rutiner som görs i vardagen och hur du hantera familjen. I detta rum råder klocktiden som gör det möjligt för aktörerna att samordna sina aktiviteter. De flesta aktiviteter utförs i en bestämd avsikt och vanligen kringgärdade av vissa rutiner. Domarens eget arbete och andra aktiviteter sker i detta Time-on rum. När väl matchdagen kommer och domaren skall iväg till matchen närmar han sig ett annat rum där klocktiden upphävts och den subjektivt upplevda tiden råder. Är fotbollsmatchen spännande löper tiden snabbt och om den är tråkig löper den långsammare. Förberedelserna börjar när domaren är hemma och beredd att bege sig till matchen, han öppnar redan då dörren till Time-off rummet. Detta är ett rum som domaren befinner sig i, vid spännande matcher som uppslukad av stunden, tills han eller hon träder av planen och matchen är slut. När väl matchen är slut och domaren sitter i omklädesrummet står han eller hon på tröskeln mellan de två rummen, Time-off och Time on.

2.2 George Herbert Mead

Meads fragmentariska socialpsykologi omfattar, enligt Berg (1992) en avdelning som handlar om hur medvetandet som psykisk funktion växer hos människan. Mead menar att vi föds som biologiska varelser för att sedan formas som sociala aktörer i samspel med vår omgivning. För att kunna kommunicera på fotbollsplan utan ord, så är det viktigt att ”sändare” och ”mottagare” av olika budskap påverkas på samma sätt. Grunden till förståelse av dessa situationer finns hos det som Mead kallar rollövertagande.

Rollövertagandet kan kopplas till aktörernas medvetande om varandra på fotbollsplan och resultera i ett medvetande om situationen. Det finns även ett rollstadium för fotbollsdomare ur Meadansk synsätt på personligheten som byggs upp inom fotbollsdomarkåren. Den nya domaren som kommer till domareklubben och skall börja sin nya karriär utvecklas i samspel med äldre kollegor till fotbollsdomare. Första stadiet är ”rollekstadiet” där de känner efter om de är i rätt forum, som fritidsdomare med en viss chans att avancera i karriärstrappan. Det andra stadiet är ”spelstadiet”, där de som fotbollsdomare känner att det är i rätt forum. De agerar utifrån de normer och det regelverk som finns inom fotbollen**.**

Spelare uppfattar ofta situationer på olika sätt, de vädjar då ofta efter sympati från fotbollsdomaren med rop som ”titta där!” eller ”blås domaren!”. De agerar utifrån de regler som de internaliserat under tidigare träning och fotbollsmatcher. Mead använder begreppet ”den generaliserade andre” för att beskriva denna process.

Det rationella elementet i människan har renodlats, men också det sociala, såsom varande rationalitetens förutsättning. Meads intresse var, menar Berg (1992), att analysera hur de ”verbala gesterna” blir ”signifikanta symboler” som bär på en betydelse. Den betydelse som socialiteten fyller språket med är grunden för människans förmåga till rationalitet och denna aspekt.

Utifrån fotbollsspelarens och ledarens nyckfullhet kan man se olika aktivteter i rollekarnas stadium. Spelare som försöker påverkar domarens beslut med att påvisa varningen i en situation som inte är varningsberättigad, då ingriper medspelaren som inte varit delaktiga i situationen för att undvika varningen till sin medspelare. Ett slags beskyddarreaktion som får utlopp när situationen är där.

Det är även vanligt att fotbollsspelare använder ”attribut” för att påverka domaren i situationer, att förstärka fallet eller snurra runt extra mycket, skrika ut smärta vid situationen är ett mycket vanligt sätt för att påverka domaren.

Lekens syfte i den mån ett sådant finns ligger i nuet, att ha skoj, spelets syfte ligger ofta i framtiden; att vinna matchen eller se det sociala dramats slut. Villkoren skiljer sig även för domare beroende på om matchen sker i en lägre division eller på elitnivå. Fritidsdomaren har inte samma förutsättningar att göra en bra insats jämförbart med elitdomaren. Fritidsdomaren har mindre förberedelsetid inför en match. Ett annat exempel på skillnaderna mellan lek och rationellt spel framgår av dagens elitfotboll. Den innehåller regler som tillämpas av domaren för att påverka lagens, ledarnas och även åskådarnas beteenden. Det finns utöver detta ekonomiska regler för spelare, åskådare och spekulanter. De försöker begränsa så kallade ”läggmatcher” där ett lag låter motståndarna vinna, där den ekonomiska biten har en central funktion. Här har leken eller spelet tagit slut!

I fotbollsdomarerollen kan man handla, tolka regelbrottet, lämna fördel till ett lag, om man vill det! Det är huvuddomare som tar de flesta och de avgörande besluten. Oddner (2005) menar att regelefterlevnad, regelkunskap och bra spelförståelse är en förutsättning för framgång som fotbollsdomare. Frans Oddner skriver i ”Om fotboll och kommunikation – ett socialpsykologiskt perspektiv” (2005).[8] Att idrott är en av de viktigaste socialisationsmiljöerna i landet. I hans studie utvecklas Meads begrepp ”rollövertagande” som en följd av fotbollsutövandets individuella, praktiska, organisatoriska och samhälleliga villkor. Meads begrepp ”rollövertagande” hänvisar närmare bestämt till föregripandet av andras individers beteende och handlingar. Det handlar inte om att inta en annan persons roll eller position i en organisation, Meads roll i socialpsykologin bör uppfattas som analogt med attityd, gest, symbol, språk.

Med socialpsykologiska begreppet ”rollövertagande” i centrum fäster man blicken på sådant som har att göra med hur spelarnas gester, rörelser, uttryck, attityder och både inledande och fullbordade handlingar kommunicerar och signalerar det som inträffar och är på väg att ske på fotbollsplanen. Förutsättningen är i individers kommunikationer studera och att förklara det, i deras naturliga sociala och fysiska miljö, än att göra experimentform i konstgjorda miljöer. Rollövertagandet är en huvudsaklig mekanism i

[8] Oddner, F. ”Om fotboll och kommunikation” (2005) nr 3 årgång 14 Svensk idrottsforskning

kommunikation och i socialisation, för den sociala och personliga identitetens utveckling; det genom att i kommunikation överta andra personers attityder, beteende, uppfattningar, på det man gör som människans jag (Self) utvecklas.

”Man kan även uttrycka det så att människans identitet och jag utvecklas i interaktion och kommunikationen mellan individen och den sociala omgivningen – mellan individens och omgivnings utväxling av svar och gensvar.”(Oddner. 2005. s 48)

3. Metod

Uppsatsens syfte är att bidra till en sociologisk förståelse av fotbollsdomarens situation och beskriva och analysera hur de själva ser på denna. Det insamlade materialet består av intervjuer med fotbollsdomare på olika nivå och av tidningsartiklar som belyser domarnas situation.

3.1 Kvalitativ metod för- och nackdelar och svagheter i metoden.

Valet mellan en kvalitativ- eller kvantitativmetod, hamnade på en kvalitativ metod. I andra böcker framhålls forskningsmetoderna som på vilka sätt man kan genomföra sin forskning på.[9]

Jämförelse av metoderna kom jag att använda en kvalitativ metod, för att kunna göra detta måste man göra deltagande observationer. Dock gäller ostrukturerade intervjuer och att intervjuaren släpper loss under kontrollerade former och kan styra samtalet, är en ett deltagande moment. Intervjupersonen kan känna sig mer ledig, avslappnad och ge mycket information genom intervjun eller kroppsspråket. Max Webers uppfattning om *verstehen*, anses vara en föregångare till de kvalitativa grunderna fundament. Att det fanns två betydelser av förståelse den direkta observationsgrundande av den subjektiva meningen som finns i en given handling och förklarande eller motivationell, där handlingen i fråga placeras i en begriplig handlingssituation och där förståelsen av denna kan betraktas som en förklaring av det faktiska handlingsförloppet. Ordet betyder förståelse och sätta sig in i och detta är en bra förklaring till att välja det kvalitativa sättet i mitt arbete.

I grund och botten så utgör skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ forskning en teknisk fråga, vilken specifik forskningsproblemet skall besvaras. Denna uppfattning riktar sig då mot metoder för informationsinsamling, samt vad som utmärker sig i detta.

[9] Bryman, A ”*Kvantitativ och kvalitativ i samhällsvetenskaplig forskning*” (1997) Studentlitteratur. Lund

Surveyurval är under tre saker ett lämpligt sätt. Målet kräver kvantitativ information, informationen är konkret och bekant för respondenterna, samt när forskaren har stora kunskaper i förväg om specifika problem och vilka tänkbara responser som kan dyka upp. Ur en kvalitativ krävs en studie i komplexa eller invecklade samspelsroller, samt att forskaren vill ha information om sociala processer. Att skapa en kontext som visar en bild av en speciell situation eller visst skeende, samt att kunna påvisa värderingsmönster, åsikter utifrån beteende i ceremoni attityder, gester, danser eller som i mitt fall inom sportens värld.[10]

Jag valde att göra den kvalitativa metoden, med intervjuer av personer med god insikt och bra förförståelse i den problematik som föreligger arbetets grund. Att välja intervju var en naturlig del i processen och kom att bli ett bra arbetssätt för att få ett uttömmande svar av intervjupersonerna.

Det som är tidskrävande är att transkribera materialet, att sitta och lyssna till inspelningen och skriva ner hela intervjun är tidskrävande, fullt koncentrerad och inte missa några ord, samt att få ett flyt i skrivandet. Det krävdes disciplin i detta arbete att möjliggör arbete, det vore helt annorlunda, om jag hade valt att notera ner på anteckningsblock vid intervjun.
Metoden intervju är bra och innebär att man kan få en ”mjuk och avslappnad” situation, som gör att intervjupersonen känner sig mer ledig i sitt beteende mot mig som intervjuare.

Själva intervjun hade en viss tendens till att bli ostrukturerad, dock med en viss ämnesinriktning.[11] Jag flöt mellan frågorna och fick på så vis ut mer än vad jag från början hade tänkt, detta berodde på den flexibilitet jag hade som intervjuare. [12] Jag hade som mål att få en så avslappnad situation som möjligt och få en mer samtalsdialog som möjligt.

---

[10] Bryman, A ”*Kvantitativ och kvalitativ i samhällsvetenskaplig forskning*” (1997) Studentlitteratur. Lund
[11] Denscombe, M Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Studentlitteratur, . (2000) Lund.
[12] Bryman, A ”*Kvantitativ och kvalitativ i samhällsvetenskaplig forskning*” (1997) Studentlitteratur. Lund

Detta innebär att jag började mitt samtal redan vid förfrågan om individen kunde ställa upp.. När jag startar intervjun och har förberett mig så att jag har en bra grund att stå på och detta är i samarbete med handledaren. Mitt sätt att kommunicera är viktigt vid intervjun, det får inte bli missförstånd. Att det kan bli missförstånd under en intervju ser jag som en motivationsfaktor, med det synsättet att intervjupersonen blir mer aktiv och kan skapa en annan infalls vinkling som gagnar arbetet..

När väl diskussionen är slut är det viktigt att knyta samman fakta och få ut något av det så att jag kan få nytta av intervjuns innehåll. Finns det inga problem med denna situation? Det är klart att det finns! Otydlighet och dålig inspelning, anteckningar som inte går att utläsa, väntar för länge innan transkriberingen eller utvärderingen av anteckningarna.
Personer som uppfattar orden korrekt, personers sätt att uttala sig gör att det kan ibland vara svårt att hinna med i transkriberingen. Även här har jag ett ansvar som intervjuare att se till att vara tydlig, mot intervjuaren. Det gäller att tala enkelt och konkret, alla deltagare kan förstå men inte alla som hinner med.[13] Med andra ord så gäller det att av stor vikt att få intervjupersonen att känna sig värdig, att jag är intresserad av just honom, just denna dag och stund. Det gäller att få denna korta stund så värdefull som möjligt, till gagn för intervjupersonen och min forskning.[14]

3.2 Urval av intervjupersoner

Jag har gjort 6 stycken intervjuer med fotbollsdomare ifrån samtliga kategorier, det vill säga från division 6 till internationell fotbollsdomare, alla med utgångspunkt från Skåne. Intervjuerna har gjorts vid olika tillfällen, vid ett till fälle var det tre intervjuer på deras arbetsplats. Detta var intressant för att samtliga domare har samma arbetsplats, vilket underlättade vid intervjun, Vid ett annat tillfälle tog det en annan utformning av intervjun, det berörde ytterligare tre fotbollsdomare och dessa var mer kortfattade.

[13] B. Björklund. ”*Går budskapet eller deltagarna hem?”(1998)* Sista Ordet AB.
[14] K. Zimsen. ”*Hur får jag det sagt” (1994) Rabén Prisma*

Den gemensamma nämnaren för intervjuerna är att dessa personer brinner för sin uppgift och att de tar ett stort ansvar för sin uppgift. För att få ett perspektiv i domarrollen så är åldersindelningen mellan 22 och 62 år i intervjugruppen.

Kategorin av intervjupersoner har varit delad, på så vis att man kan se en övre elit och en fritidsdomare. Att den som berör toppen har på något vis relaterats till elitfotbollen och den verksamheten medan den undre delen har betonats i de lägre divisionerna. Jag har valt att analysera intervjuer och artiklar ur en kvalitativ aspekt där det handlat om att förstå innebörden i det som beskrivs. (Sjöberg, 1999)[15]

3.3 För och nackdelar med förkunskaper i studien

Samtidigt måste det medges att min balansgång mellan de olika parterna har varit en utmaning, med utgångspunkt från mig som intervjuare och med en mycket djup förkunskap i ämnet. Fördelarna i intervjun har varit att jag vet på grund av min goda förförståelse, jag vill lyfta fram exemplen vad personerna pratar om, känslan, kunskapen hur man hantera olika svåra situationer under en match, med andra ord vi pratar samma ”språk”. Domarens känsla i magen, oron ifall matchen skall urarta, om det är en seriefinal eller en match med hög spänningseffekt. När den speciella känslan kommer fram i intervjun, vet jag hur den känns som fotbollsdomare och samtidigt vara intervjuaren/forskaren som ställer de frågor som är förlösande och givande för arbetet.
Dessa saker kan vara svårt att förmedla med ord när man vet hur det känns och att denna fördel av kunskapen kan göra det till en nackdel i utförandet av intervjun. Att intervjupersonerna vet att jag har kunskapen gör att de kan ”lätta på locket”, få förtroendet att föra en bra dialog med varandra och hitta en jämbördig balans mellan oss., dock är det svårt att översätta allt. Det ovanstående är en till stor del om fördelar i arbetet, att ha mycket förkunskaper kan göra att man glömmer bort sig i arbete och den roll du skall inneha i arbetet. Vad som kan hända i denna process är att som forskare tar man det för givet, kunskapen är inte aktuell för alla utan att det måste förklaras, förtydligas och

[15] Sjöberg, K. *”Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken.”* (1999) Lund, Studentlitteratur.

exemplifieras. Även den enklaste detalj skall förklaras såsom den svåraste dissekeras för att fina roten i problem.
Detta kan innebära att som intervjuare sammansvärjs in med intervjupersonen och flyter iväg, detta kan innebära en nackdel i arbetet.

Grundtanken inom hermeneutiken enligt Gilje och Grimen är att man alltid förstår något utifrån en vissbakgrund, detta innebär att förförståelsen vi har är den förutsättning som vi alltid bär med oss. Vi möter aldrig verkligheten helt förutsättningslöst eller objektivt, de menar att förförståelsen är en nödvändighet för att förförståelsen överhuvudtaget skall vara möjlig. En viktig punkt inom hermeneutiken är att viktiga företeelser endast är förståliga i det sammanhang de förekommer i, i den kontext som ger dess mening och nycklar till förståelse.[16]

3.4 Etik

Karin Widerberg (2002) skriver i sitt slutord följande:
”All forskning – såväl kvantitativ som kvalitativ – bör vägledas av frågan som ” Hur kan det här (temat) utforskas?” och ”Vad kan jag uttala mig om?”. Den först nämnda frågan handlar om att hitta adekvata angreppssätt och metoder, den sistnämnda om de kunskapsanspråk man kan ställa utifrån det insamlade materialet.”[17]

Kvalitativ forskning innebär en värdering i insamlings och analysmetoderna, som valts för studien. Valet av metoder, innebär att man måste ta hänsyn för de eventuella konsekvenser som följer. Att kunna förankra det i teorier och metoder, teorier och metoder bör och skall helst sammanstråla i arbetet. Detta skall sedermera resultera i nya tankar, begrepp och förståelse.

[16] Gilje, N. Grimen, H ”*Samhällsvetenskapernas förutsättningar”*. (1992) Mediaprint i Uddevalla AB, Uddevalla.
[17] Widerberg, K ”Kvalitativ forskning”. Studentlitteratur 2002 Lund

I denna process måste man ta ansvar och det etiska ansvaret skall anses större i en kvalitativ forskning än i en kvantitativ. Detta innefattar alla led i processen val av tema, situationen, gruppen som skall studeras, metoder, analyser, återföring och så vidare. Den etiska delen skall löpa som en röd tråd genom hela forskningen och inte göras avkall på.

Utifrån från min positions som forskare har inte använt namn på intervjupersonerna, jag har inte påvisat deras ålderskategori eller på något annat sätt kunnat identifiera min grupp. Denna åtgärd är en viktig del av mitt förtroende för de personer som ställt upp i studien och på så vis gett mig förtroende.

4. Resultat

Presentationen av materialet har indelats i två omgångar. Den första återger resultatet av intervjuerna och det andra innehållet i de valda tidningsartiklarna. Längre citat återges med citationstecken, kursiv stil och indrag, kortare citat återges löpande i texten med kursiv stil och citationstecken. På några ställen har även frågorna som föregår svaren återgetts. I dessa fall har frågorna angetts med fet kursiv stil och svaren endast med kursiv stil.

4.1 Intervjupersonernas beskrivning av domaryrket

Flera av intervjupersonerna ser sin personliga utveckling som domare och matchledare som något som bidrar både till privatperson och till yrket utanför fotbollen. På frågan vad har du haft för nytta av domaryrket var svaren blandade. Alla upplevde dock att de lärt sig saker som de haft användning för även i andra situationer.

> *”Ja, jag har lärt mig att se människan bakom rollen och på så sätt kunnat bli en bättre medmänniska där jag kan vara ett stöd och föredöme.”*

> *”Ja. Uppkommer det en konflikt i någon situation är man inte alls rädd för att ta en uppfattning som alla inte delar. Man kan diskutera mot folk utan att känna sig obekväm. Dessutom har jag som inte tillhör den äldre skaran personer lärt mig mycket att diskutera med äldre personer, som man kanske inte vågade ta diskussioner med förr. Man har fått lära sig att ta ansvar och uppföra sig på ett mer vårdat sätt än jag tror man annars gjort.”*

> *”Det tycker jag, jag har nytta av den hela tiden. Man fattar beslut under press på plan och tar kritik direkt å lär sig hantera det på nått sätt. Just ledaregenskaperna på de här kurserna man gått. har man fått mycket ledar egenskaper. Ibland undrar jag*

om spelare och ledare får hälften så mycket utbildning i just ledarskap som vi match ledare, vi domare får. Man pratar mycket taktik och spelsystem i deras utbildningar och där deras ledaregenskaper inte är så starkt."

Bland domare som dömer fotboll på fritiden är yrkesrollen inte lika tydlig som för etablerade domare med uppdrag i Europa.

"Det är en pressa när du är inne på innerplan, oavsett vad du tycker och tänker, oavsett vad du svarar. Där är en oerhörd fokus på er kameror, ofantligt mycket kameror. Det krävs en viss taggning."

"Visst gör det de… de är den pressen … mentalgrej att försöka hantera den så bra som möjligt… där är vi olika .. jag försöker omvandla den här pressen till stimulans se det som en utmaning… att jag har fått förtroendet på grund av de kvaliteter och egenskaper jag har. Då känner man sig stolt innan och försöker böra med det på matchen. När man väl kört igång matchen då tänker man inte på att det är ett Stockholmsderby, eller mellan Örebro - Sundsvall, det är samma sorts fotboll… rätt anspänningsnivå och koncentration och rätt folk med

En tydlig indikation på hur domaren fokuserar sig inför sitt uppdrag och endast det uppdrag som står framför honom. Likt skådespelaren försöker domaren se situationer framför sig och få kontroll på dem innan de händer. Han riskerar på samma sätt som Goffman (1994) beskriver det att förlora ansiktet inför publiken. När han väl är ute på arenan får han inte tveka i sitt uppträde, utan visa mod och skickligt utförande till den publik som beskådar evenemanget.

Tryggheten i utförandet, tillskrivs kunskap, motivation och tydlig ledarroll.

- ***Det flyter på?***
- *Stimulerande miljö, det är det jag har sysslat med i mitt liv. Jag har gjort det så många gånger så att jag känner mig trygg i mig själv.*

Fotbollsdomare verkar efter matchen dröja sig kvar i känslan, och särskilt om domaren är nöjd och belåten med sina insatser.

- ***Hur känner du dig efter en match?***
- *Då är man euforisk, det är inget att hymla med och spikat ett stockholmsderby bra match och det är en underbar känsla, det är till och med när man får barn… det är den känslan man har och likväl när man inte är nöjd så kunna hantera det, det är oftast det svåra biten.*

Det finns till och med domare som jämställer känslan med att lycktas med sitt uppdrag med att få tillökning i familjen, att få bli pappa. Alla är dock inte mottagliga för en dialog direkt efter match och anser sig inte kunna utföra den förrän dagen efter. Skillnaden är uppenbar mellan elit och amatörer, amatören konfronteras redan 20 – 25 minuter efter matchen med den lokala matchinstruktören.

- ***Ta del av matchinstruktören eller….***
- *Jag vill inte ha ett samtal direkt efter, utan bara koppla bort det åka till hotellet sen och ta samtalet senare. Läser inte så mycket i tidningen eller tv, då försöker jag koppla bort den biten. Sen försöker jag tänka vad jag kunde ha gjort annorlunda, sen kan jag ha utvecklingssamtal med matchinstruktören.*
- ***Hur länge är den här tidsperioden….***
- *Dagen efter!*

Goffman betonar vikten av att aktörerna på scenen uppträder med en enad front mot publiken. Det gäller inte minst domare och assisterande domare som är med på uppdraget.

- ***Dialogen med assisterande domare …***
- *Det beror på vilka assisterande, vissa har du mer förtroende, eller lättare att prata med än andra. Flyter match på bra då kan du prata hur mycket som helst, positiva saker. Men är det en tung historia vill jag inte gräva direkt, ibland vill inte analysera så mycket i en mindre bra match..*
- ***De oerfarna assisterande domarna som inte kan vara tyst, börja prata, det kan var han som är en del av orsaken. Hur reagerar du då?***

- *Upplägget innan match och våra roller vi har, det är jag som är arbetsledare för teamet, dom är väl så viktiga som jag, men de är assistenter och fjärde domare. De jag arbetar ihop med känner jag så pass väl det är 6- 7 linjedomare som jag har med mi… Så jag har inga sådana problem. Jag hade en debutant med i fjol i allsvenskan och det är inte så ofta en debutant går in och tar för sig så på det sättet. Nog med sig själva!*

Här är det tydlig arbetsfördelning, där huvuddomaren anser sig som arbetsledare och den som styr hela händelseförloppet.

Avslutningsvis vill en domare under intervjun påvisa vikten i sitt matchledaruppdrag.

- ***Medieteknik eller…***
- *Ja, men framför allt ledarskaps egenskaper, social kompetens under 90 minuter och mycket annat innan och efter match som spelar en stor roll. Ditt sätt att hantera ledare och som du säger media. Det ställer stora krav på en som domare.*

Kunskap i medieteknik och att kunna utstå den press som kan bli efter matcher som innebär att press och media kan utöva påtryckningar på dig som domare. De valda citaten påvisar tydligt fotbollsdomarnas ”arbetsledarroll” på och utanför planen.

När det gäller fotbollen och den sociala biten har samtliga intervjupersoner en koppling till idrotten på ett eller annat sätt innan de började sin aktiva karriär som fotbollsdomare. Vikten i att bevara kontakten blev genom domarskapet och den utövning som det innebär. Att åka ut och vara den matchledare på olika arenor, med stort engagemang och glädje med det man utför. Detta speglade sig runt själva intervjuerna också. Den påtagliga glöden hos domarna lyste ur deras ögon, viljan att få dela med sig och vara delaktig i något. För att exemplifiera vad jag menar så svarade en av intervjupersonerna så här på frågan om han anser att det är en bra utbildning för att döma kritiska matcher?

”– ääää.. Både ja å nej! Därför att jag känner så här som domare att ju högre upp man dömer i systemet, ju mer stor på spel, ju mer utbildade är spelarna å ledarna. Kritiska matcher förekommer mer i lägre divisioner. Där tror jag inte det spelar så stor roll för där det händer, händer det ändå! Det är det jag säger att spelare har så

kort stubin, dom tänker sig inte för. Sedan kan man klart agera på ett visst sätt för att förebygga att det inte ska hända."

Samtliga intervjupersoner har en bestämd åsikt angående domarskapets roll och beskaffenhet. Med tanke på deras situation och hur de anser det som ett yrkes relaterat format. Samtliga intervjupersoner har ett arbete vid sidan om sin fotbollsdomarkarriär. De är som vilka som helst inom arbetets relaterade yrken och de flesta har familj och barn, ändå satsar många av dessa unga personer på domaryrket och tar de konsekvenserna som kommer med detta.

Intervjupersonerna har olika sätt att hantera sina kriser, ett exempel i de lägre och ett i de högre divisionerna. Hanteringen är olika beroende på domarens status och kunskap om tillvägagångssättet. Om det finns en hot bild hur skall de då agera, detta visas vara en fråga som inte alla kan besvara likartat. Någon är osäker på om det finns hjälp, någon talar om hur det fungerar och ser det som en självklarhet.

Att arbeta sig ur en krissituation är också en fråga och tillvägagångssätt, med tanke på hur man motiverar sig att fortfarande gå framåt i domarrollen. En domare säger*: "Jag pratar med någon annan domarkollega – pratar mig ur krisen."* En annan säger: " *Framföra det som är viktigt ur egen synvinkel. Att bara ta upp de centrala delarna som man själv har intresse av. Sedan får man försöka leta efter något som kan vara positivt i den andre personens åsikter."*

Vid en fråga som ställdes för att kunna få hjälp vid eventuell utbildning skilde sig svaren åt. Frågan löd: Var tror du man skulle kunna finna hjälp att kunna gå vidare som domare om du skulle få problem? Skulle psykologer, högskolan, universitet eller andra experter… kunna hjälpa till med utbildning och andra externa hjälpmedel. En av domarna svarade kort och avvisande: "*Psykologer!"* Medan en annan svarade: *"Jag tror att den samlade erfarenheten nationellt och internationellt måste samordnas."*

Ett annat svar tyder på att domare i första hand anser sig hänvisade till varandra:

”Psykologer är den sista vägen jag tycker man ska gå. Där kan man nog få mer problem än man hade tidigare. Universitet jag tror inte heller är en bra lösning, för på en fotbollsplan kan man inte ha ett ”akademiskt” förhållningssätt till de man möter. Det enda som jag tror är nyttigt är att ”experter” delar med sig av sina erfarenheter, bästa är ju de domare som kommer ut på våra kurser som själva dömt (dömer) på elitnivå och kan ge tips anpassade just för vår verksamhet.”

4.2 Tidningsartiklarnas beskrivning

De artiklar[18] som jag tagit del av behandlar till största delen fotbollsdomarens arbetsmiljö och hur denna har påverkats av yttre förhållanden. De innehåller internationella och nationella händelser, vilka kan innebära hot eller misshandel av domare. När det gäller misshandel och hot mot fotbollsdomare tar alla avstånd till händelserna, samtidigt som de vill ha reaktioner på det som inträffat.

Som exempel när det gäller drastiska åtgärder inom internationella domare har vi Anders Frisks oförutsedda avhopp. Dagens nyheter, Östgöta Correspondenten och Sveriges Radio tar upp detta i sina upplagor och sändningar. Bland annat så skriver DN i sin upplaga att Anders frisk känt sig som ett villebråd under en tid, samt efter en tid kommit fram till detta beslut. Östgöta Correspondenten skriver om samma händelse och tillika så tar Sveriges Radio upp det i nyhetssändningar på teve och radio.

Jonas Arnesen skriver i sin artikel om hur domarna skräms bort av föräldrarna, intervjun baseras på en av Sveriges första riksinstruktörer Bengt Augustsson. På frågan: ”Precisera skillnaden mellan förr och nu?” Svarade Bengt Augustsson. *”- Det som märks mest är den annorlunda inställningen. Nu har allt blivit så allvarligt, att vinna är det enda som räknas och då menar jag på alla nivåer. Så var det tidigare, då fanns det ett inslag av lek – inte minst i ungdomsfotbollen och i de lägra serierna”*

[18] Internet och tidningskompendium

Artikeln avslutas med att understryka vikten av nyrekrytering av domare och att det bör finnas hjälp av domarinstruktörer som fadder under match och kunna vara behjälpliga vid situationer som kan uppstå, enligt Bengt Augustsson.

Fotbollsdomare som har blivit misshandlade eller på något annat vis fått fysiska åkommor kan man läsa om i olika artiklar. TT nämner om en domare som blir misshandlad på plan efter match. Domaren fick skador i mun och tänder. Aftonbladet skriver om en fotbollsdomare som blev slagen medvetslös i en division 7 match i södra Uppland. Domare blev misshandlad i en match och fick tas in på sjukhus för vård. Efter ordväxling blir domaren nedslagen av en spelare. Internationella domare i Europa har upplevt sig hotade av fanatiskt fans eller andra personer. Minst tre franska domare har utsatts för detta. Händelser som varit så allvarliga att det inträffade rapporterats till franska fotbollsförbundet.

5. Diskussion och analys

Analysen av det insamlade materialet redovisas under fyra teman. Det första handlar om de yttre kraven på en fotbollsdomare, det andra om den inre motivationen hos domarna själva att döma fotboll, det tredje om fotbollens kamratskap och sociala värde och det fjärde om fotbollsdömandets problematiska sidor. Dit hör fotbollsvåldets påverkan på fotbollsdomare men även risken att uppslukas av sitt fotbollsintresse så att det går ut över andra relationer.

5.1 Kraven på en fotbollsdomare

Det verkar av intervjuerna vara tre saker som kan anses som grundläggande för en fotbollsdomare. Han eller hon måste ha kunskap om *spelreglerna,* och vara beredd att fortbilda sig. Domare kan i enlighet med Mead få detta genom samspelet med omgivningen. De förväntas få kunskaper om reglerna genom att de deltar i kurser som arrangeras av fotbollsdomardistrikten. Det kan handla om de skrivna reglerna, eller det officiella manuskript som, enligt Goffman anger vad spelare får göra och vad som anses som lagvidrigt, men även om de oskrivna regler och sådan hänsyn som måste iakttas av domaren för att denne, genom sitt agerande inte skall förstöra fotbollsmatchen som publik- och arenasport. Alla aktörer, klubbar, ledare, tränare och spelare påverkas av att fotboll i de högre serierna är en del av en lukrativ upplevelseindustri. Även domare verkar påverkas av dessa förhållanden. Han eller hon måste vidare ha en *spelförståelse.* Det innefattar grundläggande kunskaper om taktik och om olika spelsystem. Detta brukar domare ha tillägnat sig genom att själva ha spelat fotboll. Ur ett sociologiskt perspektiv kan det enligt Mead förstås som en form av rollövertagande. Oddner (2005) påpekar vikten av att domare sätta sig in hur spelarna tänker och agerar på planen. Domare måste också ha en god *kondition*. Något som några domare framhäver som en bidragande orsak till att de sökt sig till domaruppdragen. Snabba spelvändningar är vanliga inom fotbollen och domaren förväntas hänga med i dessa, och ständigt befinna sig i händelsernas centrum. Alla fotbollsdomarklubbar i Sverige genomför av detta skäl konditionstest.

Dessa ligger sedan tillsammans med regelprov till grund för en klassificering av domare. Har de dessa tre egenskaper anses de vara kvalificerad till att utbilda sig till domare. Att sedan göra karriär framstår för några domare som en viktig motivation att fortsätta döma. Det finns även de som betonar nyttan av ledarskapsträningen för en civil karriär utanför idrotten.

5.2 Motivationen för egen personlig utveckling

I vilket som helst domarrelaterad sport tros man få samma utlåtande om att det är en personlig utvecklingsfas. Dock måste man nog tillägga i detta att det är helt individanpassat och att alla personer inte har samma utveckling inom denna fas. Att kunna träda in i en roll och agera efter det manuskript och den regi som ges är, enligt Goffman en förutsättning för aktörerna. Det gäller domarnas agerande på planen, men även deras situation utanför denna. De måste ha en sådan distans till sin roll att de vet var denna börjar och en annan tar vid. Låt mig tillverka ett exempel:

> *Det har varit dans, en helt vanlig helg. Vilket inneburit att på söndagen skall man spela B-lags match. Oturen har infunnit sig och tjejen har gjort slut och samtidigt flörtat med en av de spelare som deltar i den match jag skall döma. Hur agerar jag i detta dilemma, med tanke på den följd som kan inträffa?*
>
> *Jag träder in i min roll som fotbollsdomare och skall döma efter det regelverks som finns, det får inte under några som helst omständigheter inträffa att jag dömer felaktigt mot den kille som är inblandad i mitt personliga problem. Det kan vara så illa att jag innan matchen ilsknar till på vägen dit och inte kan skilja på mitt personliga problem, med min fritidssysselsättning.*

I mitt uppdiktade exempel är det inriktning på hur vikten ligger i ett väl fungerande socialt liv påverkar dig i ditt arbete oavsett om det är på en fotbollsplan eller annat arbetsrelaterad omgivning. Att kunna hantera olika situationer som anses konfliktartade är en av stöttestenarna i domarskapet, att se, observera och iakttaga, för att sedan komma med eventuella påföljder enligt regelverket. Att hela tiden veta vad gränsen går och inte ta emot hela tiden, att se ett rollstadium för fotbollsdomare ur Meadansk synsätt på

personligheten byggs upp under matchen, som man varit formlös och till vis del identitetslös. Domaren som kommer till matcharenan och skall döma matchen, det är i samspel med fotbollen, spelare, regelverk, till vis del publiken som det sedermera utvecklar matchens identitet utifrån fotbollsdomarens roll.

När det gäller förmågan att lyckas på fotbollsplanen som fotbollsdomare, så kommer man i ett skede som oavsett vad man gör på planen är ett bra beslut. Detta kan då ses som en utveckling på grund av att domaren har tagit till sig kritiken på ett sådant sätt att han vill bearbeta det utifrån sin arena, sina erfarenheter och sina grunder. Detta kan sedermera avspegla sig i sin personliga karriär där man kan få dra nytta av sina erfarenheter på fotbollsplanen.

5.3 Fotbollens kamratskap och sociala värde

De som intervjuats säger sig hysa kärlek till sporten, som domare kan de ägna sig åt fotbollen även om de inte deltar som spelare eller ledare. Deras rollutövande är äkta även det förutsätter en viss distansering till lagen och ledarna. Det innebär att de fortfarande är nära omklädesrummens lukt av svett och liniment, med dess speciella jargong och kan uppleva atmosfären och förväntningarna inför en match, känna hur gräset luktar nyklippt och följa de vita linjerna som formar fotbollsplanen med blicken. För många handlar det om att förlänga sin aktiva fotbollskarriär även om det sker i en annan roll på planen.

Samtliga fotbollsdomare som jag har intervjuat i detta arbete säger att det är kamratskapet och den sociala tryggheten som gör att man dras till att bli fotbollsdomare. Ironiskt nog skulle man kunna säga att många domare går från att vara bejublade spelare, till att bli den mest utskällde efter en match. Vad är det för kamratskap? Det är inte det, det är något helt annat!

Det skulle enligt Goffman (Svensson, 2005) vara deras sökande efter spänning som påverkar dem att förbli fotbollsdomare. Att få döma viktiga matcher, en seriefinal mellan två bra lag, är en stimulans. Det kan handla om att orka stå emot pressen, och sedan få en

ryggdunk efter matchen, och höra ”Du va´ bra idag!” Det handlar om känslan av flyt i Goffmans ”time off”, att ligga på gränsen och få matchen att flyta, som en barkbåt i en bäck, ibland tippar den under ytan för att sedan få upp farten igen och fortsätta framåt. Det gäller även att känna gemenskap runt och på fotbollsplanen. Att kunna dela glädjen, besvikelsen, sorgen med andra när de vinner eller förlorar en match.

Den som har sysslat med en sport på ett eller annat vis känner nog igen sig i resonemanget. Känslan att sitta på torsdagen ovetande om man är uttagen eller ej, ska jag få spela i A-laget eller B-laget. När väl matchdagen kommer, uppladdningen, stämningen i truppen, nervöst, svett, liniment och dessa skämt. Fokuseringen på uppgiften och göra ett bra jobb. Alla känner nog igen detta oavsett vilken idrott man tittar på och döm av förvåning, domarrollen har exakt samma upplägg. Klassificeringen vilket som avgör i vilken division du dömer i, är det enda som skiljer domare åt inom fotbollen. Annars så träffas man på träffar, vissa tränar tillsammans eller med fotbollslag. När det väl är match dag så är det som om man skulle spela själv, uppladdningen, nervöst och dåliga skämt.

Det handlar enligt Goffman (Svensson, 2005) även om att utsätta sig för risken att ”tappa masken” eller förlora ansiktet inför andra, och riskera att avslöja sina mindre goda sidor. Domare hör till en utsatt grupp på planen. Det är enligt Goffman särskilt viktigt för dem att inte avslöja motsatta åsikter för publiken. De måste upprätthålla den maskopi som håller publiken utanför det som utspelas på planen. Att de i de flesta fall åker ut tre stycken och dömer gör att de får flera nya vänner och ett bredare socialt nätverk av sammansvurna. Detta görs i mångt och mycket i de lägre divisionerna och anses både som ett bra och mindre bra sätt. Vissa känner sin trygghet hos speciellt utvalda personer, men att utvidga detta sociala nätverk gör att man breddar sig mer.

5.4 Fotbollsdömandets problematiska sidor

Att vara fotbollsdomare har dock även problematiska sidor. Dessa skildras i materialet främst av media, som beskriver hur domare kan bli utsatta för påhopp, både på och

utanför planen[19]. Som läsare undrar man ofta hur domare orkar fortsätta döma match efter match? Dagen efter händelserna på planen, måste de uppleva dem en gång till när de läser om dem i tidningen till frukost. De får gårdagens prestationer bedömda av sportjournalister! Ändå verkar det finnas något som gör att fotbollsdomare fortsätter att döma helg efter helg. De tvingas hantera att de är den person som får mest skäll och flest glåpord efter matchen, med kommentarer till hur han eller hon har ser ut, rör sig osv.

Hur upplever domare detta? Vad innebär det för dem att komma till idrottsplatsen och få höra att ”ingen domare idag heller”, eller att som domare även kan få utstå spott och spe från publiken. Vad är det som gör att de vill fortsätta? Vi har alla läst och hört om Svensk och internationell fotboll som under några år haft flera tragiska händelser där det förekommit misshandel och hot mot domarna i alla divisioner inom fotbollen. Hur känner sig fotbollsdomaren på planen inför och efter en match? Hur kan fotbollsdomaren fortsätta och motivera sig inför varje säsong, match och helg? På vad sätt påverkar detta deras konstruktion av rollen som domare? De svar jag fått av intervjuerna pekar på att domarna inte är beredda att söka hjälp att bearbeta sina upplevelser utanför sin egen krets. De verkar sluta sig inåt och sätta tilltron de invigda, de som ingår i samma skrå.

Det finns även andra påfrestningar som inte når tidningarnas första sidor. En fotbollsdomares vardag innebär att ha ett socialt liv utanför fotbollsplanen. När kvällen kommer så skall andra sysslorna ta över, det kan gälla omvårdnaden om barnen som läxhjälp och andra aktiviteter, egna läxor (om man studerar), egen träning (vilket innebär att se andra fotbollsmatcher), matlagning, städa, tvätt, inköp av varor, eller med andra ord ett fungerande liv vid sidan om livet som fotbollsdomare. När det närmar sig matchdagen så börjar förberedelserna, kontakt med de andra i domartrion, körning, tider för avresa. På matchdagen fokuserar domaren sig ofta helt på sin uppgift. Många gånger befinner han eller hon sig redan innan de lämnat hemmet på fotbollsplanen i tankar. De har lämnat vardagens synkroniserade klocktid för att bege sig på jakt efter spänning och upplevelser in i det som Goffman (Svensson, 2005) beskriver i artikeln ”Where the Action Is” som fritidens flytande tidsupplevelser. För några kan det leda till en upptagenhet som gör att

[19]Internet och tidningskompendium

deras fritidsintresse tar över vardagen och tömmer denna på annan mening än som en väntan innan förberedelser inför matchdagen kan börja igen.

Förberedelserna inför matchen är omfattande, med kontroll av arenan, matchrapporter, säkerhetskontroller av arrangemanget, samt matchgenomgång med de andra i domarteamet. När matchen väl börjat måste domarteamet vara så väl förberedda att de kan koncentrera sig på sina uppgifter i 90 minuter. Efter matchen har man som oftast en matchanalys och genomgång med en matchinstruktör, i de lägre divisionerna (division 4 och ner) tar teamet allt som oftast hand om det själv. På samma sätt som fritiden och engagemanget som domare hotar att intervenera i vardagen och familjelivet, kan situationen hemma påverka domaren på planen. Vad händer om han eller hon har haft ett gräl precis innan de skall åka hemifrån? Hur påverkas de av kontroverser med man, maka eller sambo, hur påverkar detta deras prestationer?

Det finns dock skillnader i villkoren för olika kategorier av domare. En elitdomare och fritidsdomare har samma förutsättning men ändå inte, enligt min syn på det är det en stor skillnad på dem. Elitdomarnas motivationsfaktor är hög och lär så vara tills en dag då de slutar med allt inom fotbollen. Vad orsaken till detta är att de får mer en individuell utveckling via Svenska Fotbollsförbundet och en bättre uppföljning. I fotbollsdistrikten

går det inte att lägga liknande resurser på domaren, här gäller det att få en fokusering på utbildningen. Samt att den få en utformning av kursen som gynnar distriktens fotbollsdomare, till sin egen personliga utveckling, ökande motivationsfaktorer och passion till sin uppgift.

Skillnaden är uppenbar mellan distrikt och förbundets elitdomare, men ska det vara så? Men vikten ligger ändå i att kunna hjälpas åt och se till att samtliga involverade parter får rätt stöd och utbildning till det de skall utföra. Det framkommer flera exempel på olikheter mellan de olika domarnas vardag, att man får vänta med utvecklingssamtalen till nästa dag, näst intill välja vilka som skall följa med på uppdrag. För att kunna motivera och få sina kolleger att fortsätta döma fotboll bör förbundet se till att samtliga domare i allsvenskan och superettan skall delta på kurser som anordnas via distrikt. Likt

den store krigsherren som rider framför sin trupp för att uppmana sina mannar att strida tappert skall våra elitdomare vara en del i motivationsfaktorerna till dem som inte är där uppe. Detta skulle innebära att gapet mellan skikten skulle minska och att samhörigheten blir större inom domarkåren.

Att som fotbollsdomare leva på sin fritidssysselsättning är uteslutet för de flesta. Det skulle, med de skillnader i arvoden som råder, innebära att de var tvungna att döma varje dag och springa en mil om dagen. Medan Elitdomaren skulle döma en match i veckan och springa en mil i veckan. Inte riktigt så, men näst intill! Det är stor skillnad just i arvoden på elit och distriktsdomare. Som elitdomare har du längre resor och fler övernattningar, medan fritidsdomaren är hemma efter några timmar. Även här ser man den stora skillnaden mellan elit och fritid. Det krävs mer av eliten och en större uppoffring.

För några fotbollsdomare övergår fritidsintresset till att bli deras profession. Det innebär stora skillnader även om reglerna är desamma. Det handlar om hur väl tränade och hur välutbildade fotbollsspelare är i de högre serierna. Spelare i de lägsta serierna har inte samma gedigna utbildning som dem har i de högsta serierna, vilket påverkar förutsättningarna för domaren.

5.5 Sammanfattning

Syftet med min uppsats är att bidra till en sociologisk förståelse av fotbollsdomarens situation, samt beskriva och analysera hur de själva ser på denna. Uppmärksamheten riktas mot hur de själva uppfattar rollen som fotbollsdomare, samt hur de konstruerar denna i spänningsfältet mellan fritidssysselsättning, fotbolls intresse, familj, yrke och karriärmöjligheter.
Det insamlade materialet består av intervjuer med fotbollsdomare på olika nivå och av tidningsartiklar som belyser domarnas situation.

Valet mellan en kvalitativ eller kvantitativ metod, hamnade på en kvalitativ metod. Jag har gjort 6 stycken intervjuer med fotbollsdomare ifrån samtliga kategorier, det vill säga från division 6 till internationella fotbollsdomare i Skåne. Intervjuerna har gjorts vid olika tillfällen, vid ett tillfälle var det tre intervjuer på deras gemensamma arbetsplats. Detta var intressant för att samtliga domare har samma arbetsplats, vilket underlättade intervjuerna.
Vid ett annat tillfälle tog det en annan utformning av intervjun, det berörde ytterligare tre fotbollsdomare, mer kortfattat och inte så strukturerat som första intervjuerna. Den gemensamma nämnaren för intervjuerna är att alla personer brinner för sin uppgift och tar ett stort ansvar för detta.

Kategorin av intervjupersoner har varit delad, på så vis att man kan se en övre elit och en fritidsdomare. Att den som berör toppen har på något vis relaterats till elitfotbollen och den verksamheten medan den undre delen har betonats i de lägre divisionerna. Jag har valt att analysera intervjuer och artiklar ur en kvalitativ aspekt där det handlat om att förstå innebörden i det som beskrivs. Den första återger resultatet av intervjuerna och det andra innehållet i de valda tidningsartiklarna. Längre citat återges med citationstecken, kursiv stil och indrag, kortare citat återges löpande i texten med kursiv stil och citationstecken. På några ställen har även frågorna som föregår svaren återgetts. I dessa fall har frågorna angetts med fet kursiv stil och svaren endast med kursiv stil.
Flera av intervjupersonerna ser sin personliga utveckling som domare och matchledare som något som bidrar både till privatperson och till yrket utanför fotbollen. På frågan vad har du haft för nytta av domaryrket var svaren blandade. Bland domare som dömer fotboll på fritiden är yrkesrollen inte lika tydlig som för etablerade domare med uppdrag i Europa.

Likt skådespelaren försöker domaren se situationer framför sig och få kontroll på dem innan det händer. Tryggheten i utförandet, tillskrivs kunskap, motivation och tydlig ledarroll.

Fotbollsdomare verkar efter matchen dröja sig kvar i känslan, och särskilt om domaren är nöjd och belåten med sina insatser. Det finns till och med domare som jämställer känslan med att lycktas med sitt uppdrag med att få barn, det vill säga bli förälder.

När det gäller fotbollen och den sociala biten har samtliga intervjupersoner en koppling till idrotten på ett eller annat sätt innan de började sin aktiva karriär som fotbollsdomare. Att åka ut och vara den matchledare på olika arenor, med stort engagemang och glädje med det man utför. Detta speglade sig runt själva intervjuerna också. Den påtagliga glöden hos domarna lyste ur deras ögon, viljan att få dela med sig och vara delaktig i något. Samtliga intervjupersoner har en bestämd åsikt angående domarskapets roll och beskaffenhet, samt att samtliga personer har ett arbete vid sidan om sin fotbollsdomarkarriär.

Om det finns en hot bild hur skall de då agera, detta visas vara en fråga som inte alla kan besvara likartat. En domare säger*: ”Jag pratar med någon annan domarkollega – pratar mig ur krisen.” Att bara ta upp de centrala delarna som man själv har intresse av.*
Vid en fråga som ställdes för att kunna få hjälp vid eventuell utbildning skilde sig svaren åt. Frågan löd: Var tror du man skulle kunna finna hjälp att kunna gå vidare som domare om du skulle få problem? Skulle psykologer, högskolan, universitet eller andra experter… En av domarna svarade kort och avvisande: ”*Psykologer!”* Medan en annan svarade: *”Jag tror att den samlade erfarenheten nationellt och internationellt måste samordnas.”*

De artiklar[20] som jag tagit del av behandlar till största delen fotbollsdomarens arbetsmiljö och hur denna har påverkats av yttre förhållanden. Jonas Arnesen skriver i sin artikel om hur domarna skräms bort av föräldrarna, intervjun baseras på en av Sveriges första riksinstruktörer Bengt Augustsson. På frågan: ”Precisera skillnaden mellan förr och nu?” Svarade Bengt Augustsson. *”- Det som märks mest är den annorlunda inställningen. Så var det tidigare, då fanns det ett inslag av lek – inte minst i ungdomsfotbollen och i de lägra serierna”*

[20] Internet och tidningskompendium

6. Reflektioner

Min uppsats har försökt belysa rollen som fotbollsdomare. Det finns dock andra områden som borde tas upp. Det saknas forskning om hur professionaliseringen påverkar domarnas syn på sin roll. Hur uppfattar de övergången från fotbollsdomare på fritiden till att bli elitdomare, och att satsa på detta som sin karriär? Finns det en ”yrkesstolthet” inom kåren oavsett om det är ett yrke eller en fritidssysselsättning? I vilken omfattning får domare i de högre divisionerna del av den glamour och status som omger spelare i dessa sammanhang? Helsingborgs IF har runt 250 personer involverade i en match på Olympia, inklusive säkerhetsvakter, matchvärdar och funktionärer i alla dess former. Kontrasten till de lägre divisionerna ät total, exempelvis en division 5 match så är det runt 10-12 personer som är involverade i kring arrangemang.

7. Referenser

Berg. L -E. (1992) *”Den lekande Människan”*. Lund, Studentlitteratur.

Björklund. B ”*Går budskapet eller deltagarna hem?”(1998)* Sista Ordet AB.

Bryman. A ”*Kvantitativ och kvalitativ i samhällsvetenskaplig forskning*” (1997) Studentlitteratur. Lund

Carlsson. B (2006) *”Hur dömer domarjäveln? En studie av det problematiska beslutsfattande”* Idrottsvetenskap, Malmö Högskola.

Denscombe, M *”Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.”* Studentlitteratur. (2000) Lund.

Gilje, N, Grimen, H ”*Samhällsvetenskapernas förutsättningar”*. (1992) Mediaprint Uddevalla AB, Uddevalla.

Goffman E, (1994) *Jaget och maskerna*, Doubleday & Company INC.
Kompendium med tidningsartiklar om fotbollsdomare och tidningsvåld.

Larsson. P, Nilsson. P *”Fotbollsdomare – en kvalitativ studie om deras motivation, personlighet och situation.”* (2002) Halmstad Högskola

Norlander, T.; Folkesson, P. och Nyberg, C. (2001) Hot och våld mot fotbollsdomare. *Svensk idrottsforskning Nr 1. Årgång 10*

Oddner, F. (2005) ”*Om fotboll och kommunikation –ett socialpsykologiskt perspektiv”*. *Svensk idrottsforskning, 2005 Nr 3 årgång 14*

Sjöberg, K. *”Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken.”* (1999) Lund, Studentlitteratur.

Svensson, O. (2005) ”*Ungdomars spel om pengar”*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Widerberg, K *”Kvalitativ forskning”*. Studentlitteratur 2002 Lund

Zimsen K ”*Hur får jag det sagt” (1994) Rabén Prisma*

8. Bilagor

Intervjuguide:

– Ditt namn kommer inte att figurera i rapporten, jag kommer att ha dig som en synonym. Eventuellt vilken division du dömer i, inga namn kommer att finnas, helt anonymt. Vill ändå att du presenterar dig.

– Antal år, uppdrag i fotbollsfamiljen.

– Varför just fotbollsdomare? Det finns ju flera domaryrken.

– Hur upplever du din roll som domare? Hur upplever du den, den rollen som domare? De negativa och positiva sidorna?

– Hur ser du på incidenten med Anders Frisk?

– Om vi då jämför samhället i sig och fotbollen, kan du se några likheter eller skillnader?

– Har du haft tanke på fotbollen som en vinstorganisation? Att spelarna är maskinerna och tränarna är maskinförarna.

– Publiken! Hur känns det när publiken skriker ”domarjävel å … domaren är svart och vit liknar mest en fågelskit å allt sånt här….. du ska dö, du ska dö. allt det här. Eller det är till din bäste kompis som dömer som får höra det här. Hur känner du?

– Har du sett någon gång då en domare kommit i kläm, upplevt en situation som en kollega blivit utsatt förr?

– Du har varit inne på det som man kallar det multikulturella samhället, hur den integrerar med samhället. Är det skillnad på lag från stan och landet.

– Anser du, att du har en bra utbildning för att döma kritiska matcher?

– Känns det att ni vill ha mer, nu efter alla incidenter som har hänt inom svensk fotboll.. att kräver mer av klara av er yrkesroll i en pressad situation måste klara av den situationen här och nu. … med x – antal publik som tittar på er?

– Känns det att ni måste ställa krav på arbetsgivare?

– Var tror man skulle kunna finna det, hjälpen, att kunna gå vidare som domare. Psykologer, högskolan, universitet eller andra experter……. Som kan hjälpa till?

– Känns det skönt att ha respekt?

– Jag läste att er chef Bo Karlsson, han sa det att ... Han anser att ledare skall gå utbildning för att bli certifierade ledare. Är det något som du tycker stämmer överens med verkligen.

– Vet du om det finns något säkerhetsnät för domare som utsatts för hot och ee alltså de drastiska grejer som mordhot under matcher. Finns där något säkerhetsnät under dom, som tar hand om dom under? Å hjälper dem att bearbeta, eller det är upp till var och en eller…?

– Anser du att det behövs?

– Tänk dig alla ungdomsdomarna! Spott och spe mot dom.

– Har du varit bollplanket mot en kollega, som har råkat illa ut, hjälpt och stöttat?

– Hur ser er domarklubb ut rent kulturellt?

– Kan då se ett problem i att vara domare?

– Man kan ju se en krissituation här, hur skall man hantera en sån, vid till exempel utvisningstillfälle i den lägre divisionen.

– Hur tror du ….Ralf Edström hade känt sig… se dig denna bilden framför dig… Ullevi 45 000 åskådare.. Radiosporten sitter i mittcirklen för att kommenterar, där Ralf säger fel namn eller en enkel fadäs, alla skriker och buar, hur tror du att han hade känns sig i de läget?
– Bilden är den samme, bara att det är en domare istället är det radiosporten

– Min jämförelse är regelkunskapen och det som händer på planen. Fortsäter vi sedan med media aspekten, det ser vi bara på de artiklar vi sett på tidigare. Hur ser du på media och deras sätt att hantera domarens yrkesroll, blir yrkesrollen tuffare på grund av deras sätt att skriva eller den underlättar den för dig i ditt arbete.

– Dom har en stor inverka. Man läser en massa olika artiklar om de lägre divisionerna att domaren spelar en stor roll. Just för den specifika situationen. Det är domarens fel att de förlora, domarens fel att ramla ner en division. Hur tycker du då de lokalreportrarna, den lokala journalisten skall agera?

– Har du nånsin tänkt på att lägga av? Tanken i huvudet att e…

– Vad har domaryrket gett dig egentligen, du har ett civilt yrke, men vad har själva domaryrket gett dig?

– Har du haft nytta av domaryrket i det civila yrket?

– Efter match vad händer i bilen, när ni sitter där? På väg hem, fikar ni…. Eller …vad händer eftermatchen vad händer, går ni var och en hem?

– Varför har du inte kommit längre i din domarkarriär?

– Tack för att du har ställt upp på den här intervjun.